

12 april 1861

Gasfabriek

Tijd van burgers en stoommachines

In 1860 bouwde de gemeente Meppel een bijzondere fabriek: een energiefabriek. In die fabriek werd gas gemaakt. Gas is een brandstof waarmee je kunt verlichten en verwarmen. In heel Nederland werden in de 19^e eeuw gasfabrieken gebouwd. De meeste zijn afgebroken, maar die in Meppel staat er nog steeds. Het is een groot gebouw aan de Gasgracht. Je kunt zelf wel bedenken hoe die straat aan zijn naam gekomen is, toch?

Licht in de duisternis

In Nederland was het vroeger buiten pikkedonker. Mensen verlichtten hun huizen met kaarsen, vet- of olielampen en verwarmden hun huizen met hout of turf. Al in de 16e eeuw kregen grotere steden straatlantaarns. Die brandden op kaarsen. Ze werden elke avond aangestoken en gedoofd door lantaarnopstekers. Dat was toen een beroep, net als olieslager. Meppel kreeg in 1780 haar eerste openbare straatverlichting met olie.

Energietransitie naar lichtgas

In de tijd van burgers en stoommachines (of de industriële revolutie) werden veel uitvindingen gedaan. In 1783 was steenkoolgas ontdekt. In Meppel wilde men straatverlichting met dit 'lichtgas'. Het was goedkoper, maar er moest een grote fabriek voor worden gebouwd. Om het gas bij de huizen te krijgen, moesten buizen onder de grond worden aangelegd.

De gasfabriek was een groot gebouw met een hoge schoorsteen. Het gebouw stond vol ijzeren machines met gekke namen als: stoomketel, retort, zuiveringskist, scrubber en exhauster. In de fabriek werd steenkool heel erg heet gemaakt. Dan komt het steenkoolgas eruit. Dat werd gezuiverd en opgeslagen in enorme gashouders naast de fabriek.

Energieconcurrentie: elektriciteit

Op 12 april 1861 werd Meppel voor de eerste keer verlicht met 'gaz'. Al snel laten ook rijke Meppelers gaslantaarns aan de gevels van hun huizen ophangen. Voorbeelden daarvan zijn nog te zien in de Brouwersstraat en bij de Secretarie. Voor de rest van Meppel was het stadsgas onbetaalbaar. Zij gebruikten petroleumolie. Maar rond 1900 werden ook zij verleid om op stadsgas te koken. Op de gevel van de gasfabriek staat nog steeds de reclametekst KOOKT OP GAS! Petroleumolie was niet de enige energie-concurrent van de gasfabriek. In 1879 had Thomas Edison de eerste gloeilamp op elektriciteit gemaakt, een nieuwe energiedrager. In 1921 kwam de eerste elektrische straatverlichting (7 lantaarns) in Meppel, geleverd door een nieuwe elektriciteitscentrale in Zwolle (de IJsselcentrale).

Energietransitie naar aardgas

In 1948 werd het eerste aardgas in Nederland gevonden in Drenthe, bij Coevorden. In 1950 werd ook aardgas gevonden in Wanneperveen, vlakbij Meppel. Al in 1955 schakelde Meppel over van steenkoolgas naar aardgas. Het was schoner en goedkoper. Vier jaar later werd in Groningen een enorm gasveld ontdekt. Toen ging heel Nederland over op aardgas. De gasfabriek was niet meer nodig en stond leeg. Sinds 2014 worden de wijk Nieuwveense Landen huizen zonder gastoestellen gebouwd. Want we moeten op zoek naar nieuwe energiebronnen.

Herbestemming

Wat te doen met de oude fabriek? Het werd kantoor van het bedrijf dat het aardgas naar de huizen vervoerd in Meppel: de Rendo. Maar de grond onder de gasfabriek was zwaar vervuild. In 2006-2008 werd het fabrieksterrein veranderd. Een deel van de gebouwen werd gesloopt. Sinds 2008 is in de overgebleven gebouwen een bedrijventrum (B+O). Dat noemen ze ook wel 'herbestemming'. De drie overgebleven gebouwen van de oude gasfabriek - de stokerij, het zuiverhuis en de Hummelschool/steenkolenopslag zijn nu industriële monumenten.

TIJDBALK Energie in Meppel

Wat gebeurt er?

Energietransitie?

1780

Ja Nee

Van _____

Naar _____

1783

Ja Nee

Van _____

Naar _____

1861

Ja Nee

Van _____

Naar _____

1879

Ja Nee

Van _____

Naar _____

1900

Ja Nee

Van _____

Naar _____

1921

Ja Nee

Van _____

Naar _____

1955

Ja Nee

Van _____

Naar _____

2014

Ja Nee

Van _____

Naar _____

Gasfabriek -> Energie als thema -> GAS

